

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Analysis Methodica Ivris Pontificii

Venator, Daniel

[S.l.], 1579

VD16 V 541

De Sententia Et re iudicata. Titulus XXVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63204)

DE SENTENTIA ET
re iudicata.*Titulus XXVII.*

Continuatio.

CVM iurgantium controuersias celeri sententia terminari, æquitati & iuris rigori conueniat, c. 2. extr. eod. debet iudex iure Actoris & Rei cognito, & habita cum peritis consultatione, ad sententiæ pronuntiationem procedere.

Quid est Sententia?

Sententia est, iudicialis diffinitio, controuersię finem imponens, condemnationem, vel absolutionem continens, c. ei qui, 2. quæst. 6.

Quotuplex Sententia?

Duplex interlocutoria & diffinitiuæ. Interlocutoria est, quę inter principium causę, & finem, fertur, non super principali, sed super incidentibus quæstionibus, vel emergentibus: putà, si iudex super libello ferendo, vel corrigendo, dilatione danda, vel deneganda, similibusq; exceptionibus pronunciat, c. significantibus, extr. de offic. deleg. Quam nec in scriptis ferri oportet, & ante diffinitiuam sententiam, quandocunq; iudex reuocare poterit, l. quod iussu, ff. de re iudic. Specul. tit. de sententijs, §. iusta, versic. quid de. Diffinitiuæ autem est, quę condemnando, vel ab-

soluendo principalem definit quæstionem: non
valebunt, nisi absolutionem, vel cōdemnationem
contineat, §. diffinitiva, l. quæst. 2. & c. illa, cap.
de accusat.

Quæ causa Efficiens?

Est iudex competens, qui iurisdictionem ha-
bet in quæstione proposita: siquidem sententia
à non competente iudice lata, ipso iure non va-
let, c. at si clerici, extr. de iud. & c. ad audientiam
nostram, extr. de consuetud. Intantum ut nec iu-
dex competens alteri prolationem verborum
committere possit, d. c. ad audientiam nostram,
nisi iudex sit illustris, authen. ut ab illust. col. 6. §.
sanctimus. Et si sint plures iudices omnes simul
sententiam ferre debent, nisi per contumaciam
quis sit absens: valet enim tunc sententia præsen-
tium, c. prudentiam, §. adijciamus, extr. de off.
deleg. vel nisi vnus de mandato aliorum pronun-
cier: vel nisi in commissione contineatur, quod
vnus possit, sine alio, procedere, l. si tres, ff. de arb.
Spec. hoc tit.

Quæ causa Impulsiva?

Ipsa æquitas, ut ait Gregorius in c. iurgan-
tum, extr. eod. Iurgantium controuersias ceteris
sententia terminare & æquitati conuenit & Grego-
ri.

Quæ causa Procatardica?

Instantia partium, si conclusione causæ factæ
sententiam ferri per iudicem petant.

Quæ

Quæ Materia?

Sunt omnes res, siue mobiles, siue immobiles, corporales, siue incorporales, de quibus iudicialis controuersia, vel lis, esse potest.

Quæ Forma?

Forma iudicandi vel ferendi sententiam, ex requisitis, quæ ad legitimæ sententiæ vigorem desiderantur intelligi poterit. Primò enim, vt sententia lata valeat, requiritur, vt lis sit contestata, confessions, probationes, allegationes auditæ, omniaq; causæ merita diligenter inuestigata & cognita, Clemen. pastoralis, de sen. & re iud. 2. Vt conclusio in causa vtrinque per litigatores sit facta, c. nullum, c. iudicantem, 30. quæst. 3. 3. Vt causa ex actitatis in iudicio sit benè discussa, & à Iurisperitis deliberata, Specu. hoc tit. 4. Vt ab ipso iudice competente, c. at si clerici, extr. de iudicijs. 5. Vt loco consueto, l. 2. C. de sententijs ex breuiculo recitandis. 6. Non die feriato, & noctu, l. 5. C. quomodo & quando, iud. sententiam ferre debet, Dd. in l. non minorem, C. de transf. 7. Iudice pro tribunali sedente, §. sedebunt, athen. de iudicijs. 8. Vt fiat in scriptis, l. 2. & 3. C. de sententijs ex breui. reci. 9. Citatis ad hoc litigatoribus, vel tribus edictis, vel vno peremptorio, quod tamen trium edictorum tempus in se integrumq; spacium comprehendat, c. 1. extr. de caus. pos. & prop. Lanfr. in c. quoniã, verb. citationes, nu. 7. de probat. & c. cum olim, extr. de test. 10. Vt sit certa, tot. tit. quæ sine certa quan. proferuntur. Quanquam certam sententiæ causam exprimi non sit necesse, c. sicut, extr. eodem. 11. Vt sit conformis libello, Auctor conf. 249. in quæst
num

460 ANALYS. IVRIS PONTIFICII
num. 2. 12. Ut fiat secundum allegata & probata: non autem priuatam & erroneam iudicantem conscientiam, c. si sacerdos, extr. de offic. iudic. ordin. 13. Secundum consuetudinem, leges & constitutiones, l. cum prolati, C. eod. Guid. pa. in proce. decis. circa finem. Et denique, in illa sex contineat, de quibus per Specul. hoc tit. 1. Nomen iudicis, an sit Delegatus vel Ordinarius? 2. Nomina litigatorum. 3. Tenorem petitionis in iudicio porrectæ. 4. Substantiam processus causæ, puta litis contest. iuramenti præstationem, & similia. 5. Quod fiat mentio, partes esse presentes, vel per contumaciam abentes. Ultimò, quod contineat condemnationem, vel absolutionem, pronunciationem, & alia, quæ videbuntur iudici optima.

Quis Finis?

Ut lites finiantur, d. c. 2. extr. eod.

Qui Effectus?

Primò, quod iudex, post pronunciationem, reuocare sententiam non possit: quia semel bene vel malè officio suo functus est, l. iudex, ff. de re iudic. & toto tit. in authen. de appellat. & intra quæ temp. Sed cum durat adhuc officium, retractare sententiã poterit, vt in interlocutoria, vel cum sententia est ipso iure nulla, l. quod iussit, ff. eod. l. si qui, C. de adult. & ibi Dd.

2. Quod non rescindatur, prætextu instrumentorum postea reperorum, c. inter monasterium, & c. suborta, extr. de re iudic. Vel ratione calculi, l. 2. C. de re iud. nisi error calculi in sententia

sententia exprimat, l. 1. ff. quæ sententiæ sine appel. rescindantur.

3. Quòd sententia post decem dies, si ab ea non fuerit appellatum, transeat in rem iudicatam, tot. tit. in authent. de appellat. & intra quæ, &c. Sententia enim differt à re iudicata, vt causa ab effectu, siquidem sententiam dicit iudex: at verò ex sententia nascitur res iudicata, quemadmodùm obligatio ex contractu, perindeq; propter auctoritatem iudicis, vt veritas habetur: vnde Vlpianus in l. res iudicata, ff. de reg. iu. rem iudicatam pro veritate accipi, asserit. Nam siue benè siue malè iudicatum sit, publica tamen iudiciorum auctoritas, ad se iuris præsumptionē rapit, adeò vt non ampliùs quærat de iure Actoris aut Rei, sed de eò tantùm, quod est iudicatum, sicut in iureiurando, & transactione, quæ & ipsa iudicati vim habent.

4. Sententia ius facit inter partes, inter quos est lata, etiam si lata sit contra ius litigatoris, l. ingenuum, ff. de sta. hominum. Alijs autem, qui vicem Rei vel Actoris, in iudicio non subierunt, sententia non præiudicat, vnde stricti iuris esse dicitur, l. sæpè, ff. eod. & Bart. in l. 2. §. item, nu. 5. ff. si quis in ius vocat.

5. Vigore illius iuris, per sententiam constituti, non tantùm Reo, pro quo sententia lata est, exceptio litis finitæ, si conueniatur, competit, c. 1. extr. de litis contest. Sed etiam actio iudicati vel in factum, vt sententiæ satisfiat, litigatoribus conceditur, l. actori, C. de reb. cred. & l. miles, ff. eod.

6. Potestas implorandi officium iudicis, ad
man-

mandandam executioni sententiam, per iudiciario processu seruato latam. Iudicis officio petenda est sententiæ executio. Et notione in factum ex re iudicata descendente in libello: quia executio ipsa in facto consistit à diuo Pio, ff. de re iud. & probat Speculator titul. de sententiæ execut. Sic in Camera summaria propositio, & petitio, pro faciendâ executione: quia executionis processus summarie esse, & proinde maturè expediri debet: de summa igitur & plano, absque libello & litis contestatione proceditur, Dd. in l. à diuo, ff. de re iud. notat And. Geyl. obseruat. 113. lib. 1. pract. obseruat. nec per exceptionem requirentem aliam indaginem executio suspenditur, l. 3. §. ibi ad exhib. Excipitur tamen vnus casus, vbi libellus admittitur, & lis super eo contestatur, vbi tamen, si tertius interueniat, & executionem pro interesse impugnet, Dd. in c. cum super, extr. de iur. & l. sapè, ff. eod. Est autem in personali actione regulariter, post quatuor menses, sententiæ executioni mandanda, c. quærenti, extr. de offic. dele. & c. quo ad consultationem, extr. eod. Quoties tamen quadrimestre tempus nonnunquam per vicinarum locorumque qualitate, & circumstantiis consideratis arctari extendique poterit, d. c. quo ad consultationem, & l. 2. ff. eod. hoc modum primò capiuntur bona mobilia & semouentia quæ sunt: secundò, immobilia: tertio, peruenitur ad nomina siue iura, id est, ad ea, quæ ei debentur, dum tamen sint liquida & confessa. Et si deus recuset manu militari cogitur & proceditur, notatur in l. à diuo Pio, ff. eod. & l. qui restituitur.

ff. de rei vindicat. in reali autem actione, si nō est appellatum à sententia, nec restitutio postulata, si res illa, in qua cōdemnatio facta est, sit præsens, sententia permissionem in possessionē rei sibi adiudicatæ executioni mādanda est, statim post decendum, i. decē dierum spaciū: quia hoc temporis tractu, transit sententia in rem iudicatā, c. cū Bertold, ext. eod. c. cū dilecti, ext. de elect. & c. significauerūt, ext. de testib. Sed Cameræ Imperialis iudex, sententiam, q̄ transiit in rem iudicatā, per viam executorialium & mandatorū executorialium exequitur. Quæ sine clausula iustificatoria decernuntur, cū termino sex septimanarū, & trium dierum, & annexa citatione ad decendiū de partitione, vel vidēdum, se declarari in pœnam executorialium, aut allegandum causas, cur talis declaratio fieri non debeat: & sic in effectu habēt clausulam iustificatoriam. Quod fit e ratione: quia sunt quædam exceptiones, quibus, etiam post sententiæ prononciationem, obiectis, impeditur executio, de quibus per Specul. in tit. de excep. & replicat. §. d. cto, num. 14. Inter executoriales autem & mandata executorialia hoc interest. Quod executoriales decernantur, quoties executio sententiæ immediatē ad Cameram spectat, vt putā, si sententia à qua in Camera confirmata sit, si prononciatum sit in causa appellationis, benè iudicatum, malè appellatum: quo casu ex recepta & cōmuni doctorū opiniōe, executio tam causæ principalis, q̄ expensarū omniū instanciarū ad cōfirmantē nō ad iudicē à quo pertinet, l. p̄cipim⁹, §. in his, C. de appel. Felin. in c. pastoribus, ext. de off. iud. deleg. Mandatū verò executoriale.

riale tunc demum conceditur, quando executio sententiæ ad iudicem a quo spectat: veluti, si iudex appellationis pronuntiat appellationem desertam, vel rigore priuilegij, aut ex alia causa non deuolutam. Quo casu ex prima sententiæ actio tantum oritur, & idem iudici a quo executio competit. Franc. in c. ex ratione. ext. eod.

Quomodo Sententiæ, per iudicem Ecclesiasticum latae, executio fit?

Iudex Ecclesiasticus, pro executione suæ sententiæ, suspendendo, deponendo, excommunicando, & degradando, procedere potest, pro conditione & statu personæ victæ. Nam si clericus fit, summa, qua potest coercere pœna, est, cum excommunicatione degradatio: si laicus excommunicatio. Quod si autem victus Ecclesiasticas censuras faciat nihili, easque obstinate præfracta fronte contemnat, nolitque sententiæ contra se latæ, parere: tunc, imploratio brachij secularis, omnium vltimum, adeoque extremum remedium esse debet, per tex. in c. ab homine. extr. de iud. Hoc enim Canonicum est, iudicem Ecclesiasticum, si pro executione suæ sententiæ, omnia fecit quæ facere potuit, brachium seculare inuocare, adeoque iudicem secularem, si auxilium deneget, excommunicare posse, per textum c. 1. ext. de offic. iudic. ord. & Dd. in c. quoniam. extr. de offic. iud. & c. statuimus, extr. de malef. Vna enim iurisdictio per aliam adiuuanda est: ob id etiam iudex Ecclesiasticus, seculari iudici postulante necessitate, contra clericum contumacem, officium suum impartiri debet, d. c. 1. c. quo-

ē. quoniam, & c. statuimus. Quando autē brachium seculare contra clericos inuocari possit, vide c. princeps, 23. q. 5. & c. perpendimus, extr. de sent. excom. & de modo procedendi, Panor. in d. c. 1. ext. de offic. iud. ord.

In Camera quando iudex Ecclesiasticus implorat brachium seculare: hoc est Cæsaris, contra partem victam & contumacem, mandata executorialia, sine clausula, sub pecuniaria, rarè banni, pœna, decernuntur. Et propter annexam citationem, ad docendum de partitione, legitimæ exceptiones, contra inuocationem brachij & obtehta mandata executorialia in termino reproductionis admittuntur, præsertim litispendentiæ, & nullitatis, videlicet, à sententia iudicis Ecclesiastici. Cuius executio petitur, ritè & debito tempore appellatum, & proinde pendente appellatione, nihil innouandum esse, vel per Ecclesiasticum iudicem nulliter processum & iudicatum. De qua nullitate, iudex secularis, antequam ad pœnam procedat, primùm cognoscere debet, vt docet Panor. in d. c. 1. ext. de offic. iud. ord. num. 10.

Quæ Cognata?

Transactio, iusiurandum: quæ non minorem auctoritatem, quàm res iudicatæ habent, l. non minorem, C. de transact. & l. 2. ff. de iureiur. Differunt tamen, vt per Alciatum, in d. l. non minorem.

Quæ Pugnantiæ?

Omnes exceptiones peremptoriæ, quæ post

G g

fen.

sententiam contra executionem obijci possunt, de quib. Specul. tit. de excep. & replicat. §. dicto, nū. 14. Vbi nouem recenset casus, in quibus exceptio peremptoria executionem remoratur, pugnant etiam nullitas & iniquitas velata sententia. Quia iniquitas manifesta ipso iure nullam reddit sententiam, c. inter cæteras, ext. eod. & modi quibus sententia, ob iniquitatem rescinditur nō autem ob nullitatem, quia quod nullum est, rescissione non indiget, l. 1. ff. quando prouo. nō est necesse.

Qui sunt modi rescindendæ Sententiæ iniquæ?

Primò, Appellatio. 2. Restitutio in integrum. 3. Supplicatio contra sententiam. 4. Querela falsi, Innoc. & Hostiens. in c. præsentia, ext. de renunc. c. sicut, eod. c. cum ad sedem, extr. de restitut. spoliat.

Quibus committitur nullitas Sententiæ?

Primò, ratione personæ iudicantis. Vt puta, quia non fuit competens iudex, vel excommunicatus, seruus, vel mulier, l. 1. C. de arb. l. cum præter, ff. de iud. adeò, vt etiam hæc sententia ab iudicibus confirmari non possit, vt sententia, l. si expressim, ff. de appellat. Si tamen confirmatur, ratione pacti, efficaciam obtinebit, vt traditur in l. 2. C. communia vtriusq; iud.

Secundò: si aduersus absentem, non per contumaciam scilicet: denunciationibus ex more nequaquam conuentum sententia proferatur.

regulariter enim partes ad audiendam sententiã diffinitiuã, de iure communi, citari debent, & ferenda sententiã est, partibus verè, vel per interpretationem præsentibus, adeo vsq; adeo nulla est, vt etiã, pro absente parte, non valeat, nec rei iudicatæ firmitatem obtineat, l. ea quæ, C. quomodò & quan. iud. & gloss. ibid. in ver. aduersus, Dd. & gloss. in Clem. pastoralis, de re iud. Per interpretationem pars præsens esse dicitur, si sit verè vel fictè contumax, glo. in l. ex consensu, §. fin. ff. de appellat. Tamen si contrarium statuto vel consuetudine obtentũ sit, quòd scilicet, absentibus partibus, procuratore pro ijs in iudicio agente legitime constituto sententiã feratur, sententiã subsistit: nec, ob omissam citationem ad partes, infirmari potest. Citatio enim ad audiendam sententiã, post conclusionem causæ, est iuris positiui, nec defensionem partibus tollit: ideo potest ea iure statuti vel consuetudinis omitti, per tex. in c. in causis, in fin. de re iud. & Iason in l. 1. nu. 8. ff. de constitut. Hinc in iudicio Cameræ Imperialis, citatio, ad audiendam sententiã, tam in diffinitiuis, q̄ interlocutorijs, non requiritur: verum sufficit, partes semel ad totã causam legitimè & peremptoriè citatas fuisse: quemadmodum etiã mandata procuratorum ibi, ad vnicum actũ non admittuntur, sed ad totã causam exhibenda sunt, proinde facta hincinde conclusione, absq; noua citatione, sententiã in causa principali diffinitiuè, vel super articulo concluso interlocutoriè profertur. Quæ tamè limitatio nõ procedit, si alterutra pars, post conclusionem causæ vitam cum morte cõmutet; eo enim casu hæres eius, nõ quidè ad reassumendam

causam, sed audiendam sententiam, parte hoc petente, & mortē aduersarij in iudicio allegante citatur, id si factum non fit, definitiuè, absq; citatione hæredum pronuntiatur: quia de morte partis iudici constare debet, vt iudici, hoc est, ex allegatione iudiciali, Guid. decis. 86. nu. 2. Quando verò post publicatā demum sententiā mors partis in iudicio allegatur, sententiā per interlocutoriam in hæredes transfertur. Quòd si ante conclusionem, in causa altera partiū in fata concedat, tunc, implorato iudicis officio, citatio ad reassumendam causam, in eo statu, in quo relicta est, contra hæredes decernitur; etiam si procurator defuncti, lite iam contestata, domus litis factus sit. Et hæc ita in iudicio Camera Imperialis obseruari, notat Mynsing. obser. 71. citatur. 3. & obser. 85. cēt. 1. & Andreas Geyl lib. 1. obseruat. 100. pract. obser. Ex his omnibus patet, regulam iuris communis esse, Quòd sententiā, presentibus partibus, ijs citatis, vel per contumaciā absentibus, ferenda sit. Quæ regula fallit tribus casibus: 1. Si sententiā interlocutoria in fauorem absentis lata, vel contra eum prolata modi- ci præiudicij sit, quo casu valet sententiā interlocutoria, absq; citatione partis publicata, l. l. à quo, ff. ad Senatuscons. Trebell. Secus, si magni absentis grauamen adferret: quia tunc causa cognitione, & ex consequenti, partis citatione opus foret, l. à procedente, C. de dilat. 2. Fallit, si iure statuti vel consuetudinis contrariū obseruetur, Afflict. decis. 238. 3. Si generalis citatio facta sit per edictum, non tunc debet pronuntiaci definitiuè, nisi præmissa speciali citatione, ad

ad audiendam sententiam, Dd. & Imo. in c. consultuit, ext. de offic. deleg. c. auditis, de procurat. Abb. in c. fin. de dilat. & probatur l. consentaneum, C. quomodò & quando iud. Mynsing. obser. 71. cent. 3.

Tertiò: dicitur sententia nulla, si feratur aduersùs absentem infirmitate detentum, l. quæsitum, ff. de re iud. & ibidem Paulus de Castro. Cæterùm, si iudex ignoraret impedimentum, sicq; ad sententiam procederet, tunc quidem valeret sententia, sed absens restitui, saltem ad appellandum, vel alia causa reponi posset, l. fin. ff. de in integ. restit. Et quod de infirmitatis impedimento dictum est, ad alia omnia impedimenta, quæ in l. 2. §. quod diximus, ff. si quis caut. recensentur, extendi debet. Cuiusmodi sunt, vis hostium, locus pestilentiæ, impetus fluminis, & si quæ sunt similia. Sed quid, si Reus alleget, se impeditum, aduersarius autè neget, cui incùbit probatio? Respondetur: probationem præstatione iuramenti, per eum, cui iudex hoc detulit, fieri posse, in deferendo autem iuramento attenditur qualitas personæ, quantitas causæ, an sit magna vel moderata, & aliæ conditiones & circumstantiæ, quæ arbitrio iudicis, vt admittat iuramentum vel non, relinquenda sunt. quod & in Camera Imperiali obseruatum, testatur Mynsing. obser. 57. cent. 4.

Quartò: si contra mortuum lata sit sententia, l. penult. ff. de sentent. quæ appella. rescind. Quid, si pro mortuo lata sit? Et Dd. communiori calculo sententiam etiam pro mortuo prolatam non valere, pariter nec decretum in eius fa-

uorem interpositum, tradunt in l. in summa, §. vlt. ff. de re iud. & ibi Paul. & per tex. in l. qua de re, §. cum absentem, ff. de iud. Vbi dicitur, adeo sententiam non valere, quod nec contra defensorum, nec contra heredem defuncti operabitur. In Camera autem Imperiali sententia pro mortuo lata non est nulla, sed pro firma: contra §. vlt. d. l. in summa, habetur: Et si de morte eius, pro quo lata est, deinde constet, transfertur in ipsius heredes, Myns. obseruat. 85. centur. 1.

Quintò: nullitas sententiæ etiam committitur iure ciuili, si, procuratore in causa existente, contra dominum feratur sententia; iure enim communi sententia in procuratorem necessario ferenda est, quando scilicet iudicium agitur est cum procuratore legitime constituto, ablat. te domino, l. 1. C. de sentent. & interlocutionibus omnium iud. & glos. in c. querelam, extr. de elect. & Inno. & Panor. nu. 50. ibid. Ratio. Quia initium obligationis ex procuratoris personam sumitur, cum eo in iudicio quasi contrahitur, & per litis contestationem dominus litis efficitur, ideoque merito verba sententiæ in personam suam concipi debent, l. 3. §. idem scribit, ff. de procurat. & c. 1. §. 1. extr. eod. in 6. Sed iure Canonico legalis illa subtilitas non attenditur, & sententia concepta etiam in ipsum dominum, tenet, per tex. in c. licet, extr. de procurat. glos. singularis in c. suscitata, in verbo, monasterium, extr. de integ. restit. & plenius per glos. & Ioan. And. in d. querelam, extr. de electionib. Quod & in Camera Imperiali supremo iudicio obseruatur. Quia ibi causæ aliter non agitantur, quàm per procuratores, &

& tamen sententiæ concipiuntur in personam domini, indistinctè, siue dominus nunq̄ in iudicio præsens fuisset, siue initio litis comparuisset, litemq; contestatus esset, tradit. And. Geyl, in suis pract. obseruat. obser. 111. lib. 1.

Sextò: nulla dicitur sententia, si feratur, post lapsum instantiæ. Labitur autem instantia, de iure ciuili, in causis ciuilibus trienio, & in criminalibus biennio, tex. est in l. properadum, C. de iud. & ibi Dd. De iure aut Canonum instantia trienio vel biennio, sub distinctione, posita non perit, sed perpetuò durat, per tex. in c. venerabilis, & c. vltim. extr. de iud. Abb. & Dd. ibidem, & Bal. conf. 217. vol. 3. vbi allegat authen. sed lis, C. de tempo. appellat. Quod & in consistorio Imperialis Camerae approbatur, licet Matth. de afflict. decis. 283. post num. 4. contrarium referat, velitq; dispositionem d. l. properandum, habere etiam locum in consistorio Principis, per gloss. in nouel. vt spons. larg. §. hoc quoq; & nouel. de appellat. §. ad hæc. Cuius tamen opinionem Camera, vsusq; fori frequens non admittit, & c. vt notat Mynf. obser. 48. centur. 2.

Septimò: si sententia feratur, post propositam suspecti iudicis recusationem: vt habetur in c. suspicionis, ext. de off. delegat. & traditur de hoc inf. de recusatationibus.

Octauò: si sententia fit lata, in causa, in qua interuenit falsus procurator, c. in nostra præsentia, extr. de procur. Sed an dominus per falsum procuratorem gesta rata habere possit? Et regulariter per dominum talia gesta, siue in commodum, siue in præiudicium suum, ratificari posse, tradit

Bal. in l. licet, C. de procurat. & in addit. ad de-
cis. cap. Tholos. 221. Licet in auditorio principis
facta per falsum procuratorem, ratificatione nō
conualescant, iuxta Bal. l. ni falsus procurator,
vers. secundò præmitte, C. de fur. & ser. corrup.
Mynsing. obseruat. 44. cent. 1.

Nonò: si feratur sententia super alio, quàm
quod fuerit petitem, c. in nostra præsentia, ext.
de procurat. Sententia enim debet conformis
esse libello: nec aliud continere, quàm fuerit
petitem, l. vt fundus, ff. communi diuid. Multa
tamen sunt factorum species, in quibus tolera-
tur libelli, siue petitionis, & sententiæ discrepan-
tia. Primùm enim Princeps & Summus Pontifex
in sententijs suis petitionem litigantium egredi
possunt, c. 2. ext. de restit. spoliat. lib. 6. Deinceps
criminalibus conclusione opus nō est: & si con-
clusio fiat, adhuc tamen iudex, cognita qualitate
delicti & personarū, plus minusq; condemnan-
di liberam potestatem habet, Bart. in l. quid e-
go, §. pœna, ff. de his qui not. infam. Deniq; po-
test iudex, & in ciuilibus causis, quo ad qualita-
tes, tempora, modos, loca, nō sequi petitionem
libelli. Quare eleganter Baldus, sufficere ait, si sen-
tentia cum libello conueniat in re, causa, & con-
suetudine, l. 1. C. si plures vna sent. & c.

Decimò: si sententia pronuncietur contra so-
litum ordinem iudiciorum: Vt potè, non obli-
to libello, nec lite contestata, nec alijs solennita-
tibus obseruatis, l. prolatā, C. de sentent. & inter-
loc. Princeps tamen potest habere ratū proces-
sum, ratione ordinis omis̄si, quādo merita sunt
benè tractata, iuxta Panor. in c. cūm olim, ext. de
re iud.

re iudic. & c. ad petit. extr. de accusat. Et consuetudine potest etiam induci, vt per simplicem facti narrationem, ac responfionem inducatur litis contestatio, idem Panor. in c. in causis, extr. de re iud. & testatur Guid. pap. decis. 369. & traditur in ordinat. Cameræ, part. 3. tit. 34.

Vndecimò: si lata fit tempore nocturno, c. cōsuluit, ext. de off. iud. deleg.

Duodecimò: si sententia non contineat expressam condemnationem, vel absolutionem, vel æquipollens, l. quid tamen, §. Pomponius, ff. de arb. Vel si non contineat certam quãtitatem, vel rem, in qua condemnatio fit per se, vel per relationem ad aliud, l. ait prætor, ff. de re iud.

Decimotertiò: si fit lata contra ius scriptum expresso errore in sententia, l. 2. C. quando prouoca. non est necesse. Potest tamen iudex, ex magna & euidenti causa transgredi leges & statuta, nec tenetur illam causam in sententia exprimere, dummodò ex actis adparere possit, eam iustã fuisse, quæ iudicem, ad sic pronuncianum, mouerit: aliàs sententia possit nullitatis argui, tanquam lata contra ius constitutionis, & per expressum iuris errorem, per l. 1. ff. quæ senten. sine appellat. rescind. & Panorm. in c. super his, extr. de accusat. & tradit Mynsing. obseruat. 54. centu. 2. & obser. 32. cent. 4.

Decimoquartò: sententia dicitur nulla, si venalis feratur à iudice corrupto, l. venales, C. quãdo prouocare non est necesse. His igitur nullitatum alijsq; peremptorijs exceptionibus, quæ iuxta opinionem Speculat. post sententiam, ad impediendam executionem, obijci possunt, op-

positis; sententia non transit in rem iudicatam. An autem in causa executionis super propositis exceptionibus, nouus processus requiratur, hoc est: an opus sit nouo libello, & noua litis contestatione? vide Dd. in l. properandum, C. de iud. Qui communiter distinguunt, vtrum agatur in actione iudicati, siue in factum ex re iudicata, an verò officio iudicis. vt primo casu libello & litis contestatione opus sit, altero verò non, sed per nudum iudicis officium, vt executionem faciatur, exceptionibus non obstantibus, procedi potest, Bart. in l. intra, num. 1. ff. de re iud. & Ang. in repetit. l. 1. C. de iud.

*Qua poena Iudex perperam iudicans puni-
tur? Et quis dicitur, iudican-
do litem suam fa-
cere?*

Si Iudex pretio deprauatus, aut gratia, perperam iudicauerit, non solum tenetur parti laesae in solidum, ad veram litis aestimationem, sed etiam infamia notatur, l. filiusfamilias, ff. de iudic. & leg. fin. C. de poena iudic. male iudic. At si iudex perperam iudicat, per imprudentiam, videtur quasi ex maleficio teneri in factum actionem, sed in quantum de ea re æquum religioni iudicantis visum fuerit, poenam subueniet, l. fin. ff. de varijs & extraord. cog. Sic que non in solidum veram litis aestimationem præstabit. Et iudex, qui per dolum male iudicauit, tenetur in solidum ad veram litis aestimationem, l. si quis iudex, ff. de iudic. & leg. fin. C. de poena iudic. male iudic.

dicauit, non tantum facit litem suam, sed etiam tenetur lege Cornelia, de fal. Iudex vero litem suam facere videtur, quum dolo malo in fraudem legis sententiam dixerit. Dolo autem malo hoc facere intelligitur, si euidentis arguatur eius vel gratia, vel inimicitia, vel etiam sordes, ut veram aestimationem litis prestare cogatur, d. l. filiusfamilias, ff. de iudic. Reuocentior quoque iure Nouellarum cauetur, iudicem pretio, aut promissione iudicantem, si causa sit civilis, condemnari in triplum dati, & in duplum promissi, amissa, in qua constitutus est, dignitate. Si vero sit criminalis, confiscatis omnibus bonis, in exilium mitti, in authent. ut litigan. iu. in exordin. titu. coll. ix. §. si quis autem. Iure autem Canonico, qui in grauen partem alterius in iudicio aliquid iniuste fecerit, per gratiam, vel per sordes, siue Ordinarius siue Delegatus sit, ab executione officij per annum suspenditur, c. cupientes, §. ceterum, de elect. in 6. c. 2. distinct. 55. & c. quæsiuit, extr. de verbor. signif. & ad aestimationem litis partem, quam læserit, nihilominus condemnatur. Quod si, suspensione durante, diuini se ingesserit, irregularitatem incurrit, qua non, nisi per Pontificem liberari poterit, alijsque poenis coërcetur. Quia non tantum male iudicando contra debitum officium facit, verum etiam, DEVM, iustitiam, & humanam naturam lædit, cap. 1. extra, de crimin. fal. & c. ad Apostolicam, eodem titulo in 6. Denique lege

duo.

duodecim tabularum capite multabatur, iudex arbitere iure datus, qui, ob rem dicendam pecuniam accepisse conuincebatur. Cuius meminuit Gellius, lib. 20. noct. attica. cap. 1. De poena iudicis per sordes corrupti iudicantis ita distinguit Menoch, lib. 2. cent. 4. casu 342. inquit iudex, qui corruptus per sordes iudicauit, si causa criminali, pro grauitate causæ, etiam que ad mortem, iudicis arbitrio, punitur: confiscantur etiam eius bona, notatur infamia, & dignitate, nobilitateque priuatur, si verò in causa ciuili iudicauit, si rectè, solùm tenetur restituere, quod accepit, l. 2. §. vltim. ff. de cond. ob turp. causam: si verò iniquè, litis æstimationem lesio soluit, l. filiusfamiliars, §. vltim. ff. de iud. & l. vltim. C. de poena iud. qui malè iud. Erga fisco verò in triplum condemnatur, d. auth. nouo iure, C. de poena iud. &c. Et alia etiam poena iudicantis arbitrio punitur, institut. de obligat. quasi delicto.

AXIOMATA ET SENTENTIAE

Iudex Ecclesiasticus, pro executione sua sententiae, brachium seculare inuocare, adeoque iudicem secularem, si auxilium petitum deneget, excommunicari potest, c. 1. extr. de offi. iudic. ord. & c. statuimus, extra. maled.

Vna iurisdictio per aliam adiuuanda est, c. quoniam extr. de off. iud. ord.

Iudex Ecclesiasticus, seculari iudici, postulante, non

cessitate, contra clericum contumacem, officium suum impertiri debet, gloss. in c. 1. extr. de off. iud. ord.

Implorato brachio seculari, iudex secularis primum de nullitatis exceptione obiecta cognoscere debet, antequam ad pœnam procedat, Panorm. in d. c. 1. extr. de off. iud. ord.

Omnis exceptio, quæ post sententiam, sed non contra sententiam opponitur: hoc est, quæ non repugnat sententia, executionem impedire poterit, l. 1. C. de re iudic.

De iure communi sententia in procuratorem necessario ferenda est: quando, videlicet, iudicium agitatum est cum procuratore legitime constituto, absente domino, gloss. in c. querelam, extr. de elect. Ratio est. Quia initium obligationis ex procuratoris persona sumitur, cum eo in iudicio quasi contrahitur, ipseque per litis contestationem dominus litis efficitur, ideoque merito verba sententiæ in personam suam concipi debent, c. 1. §. 1. eod. tit. in 6.

Quamvis sententia indiuidua sit, ita ut pro parte valere nequeat tamen iudex sententiam separabilia & diuersa continentem capitula, partim confirmare, partim reformare potest, etiamsi hoc à parte nec allegatum, nec petitum sit, c. Raynutius & c. Raynaldus, extr. de testa.

Tot censentur esse sententiæ, quot sunt capitula & diuersa species, Felin. in c. cum Iohannes, extr. de fide instrum.

Quando libellus vnum factum, quod separationem non recipit, continet, tunc sententiæ, super illo facto lata, refor-

refor-

reformari non poterit, sed in totum aut confirmari, et retractari debet; cum sit individua: secus si plura facta vel plura capitula libellus contineat, Panor. in d. c. Regius, extr. de testa.

Quando sententia, à qua reformatur, expensa compensantur, eò quòd uterq; victus & victor sit, Innoc. in c. finem litibus, ext. de dolo & contuma.

In causa matrimoniali & criminali sententia recurrit in principalem, & non in procuratorem, ferenda est gloss. in c. querelam, ex de elect.

Duobus iudicibus diuersas sententias proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerint, tenet pro Actore sententia: nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso fuerit promulgata: si verò ex delegata potestate, utraq; pendet sententia ex arbitrio delegantis. Quòd si ex compromisso, neutra debet habere vigorem, c. fin. ext. eod.

Quamuis regulariter alijs non noceat, res inter iudicata, ei tamen, qui cum sibi primùm de eare actum vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere, actionem qui passus est, cum à quo causam habuit, expeditur præiudicium generatum, c. quamuis, ext. eod.

Secunda sententia in diuersa instantia commissa lata tenet mero iure, nec debet infringi, etiam si sit retractata, ex quo ab ea non fuerit appellatum, c. inter inuenturum, extr. eod.

Si citatus ad sententiam, ex legitima causa iudicio ignota, non comparuit, tenet sententia, eo absente, lata retractatur, eo probante legitimam absentiam causam, cum Bertholdus, extr. eod.

Ab executione sententia non appellatur, nisi in executione modus excedatur, c. quod ad cōsultationē, ext. eod.

Quadrimestre tempus, quod à lege datur condemnatis in actione personali, potest à iudice, ex causa arctari, & spontè arctatum terminum recipiens, non potest post decendum appellare, d. c. quod ad consultationem, eod.

Si sententia precipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendij ad appellandum currit à tempore sententia, non aut à die finiti termini, d. c. quod ad, & c.

Valet sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea non fuerit appellatum, c. cum inter, extr. eod.

Sententia iniqua, retractatur per Superiorem, licet causa fuerit appellata remota commissa: si autem continet manifestam iniquitatem, est nulla, c. cum inter, extr. eod.

Sententia lata contra matrimonium nunquam trāsit in rem iudicatam: vnde quandocumq; reuocatur, cum cōstat de errore, c. lator, extr. eod.

DE APPELLATIONIBVS, Recusationibus & Relationibus.

Titulus XXVIII.

Continuatio.

Nei quo iudicio, per imperitiam, aut etiam malitiam iudicis, ius suum cuiquam per iniuriam eripiatur, inuentum est appellationis beneficium: quo ad superiorem magistratum, causa iterum